

Píseň: NEZ658 – Už mi oči tíží sen; 1.+2. sloka + modlitba;
Oddíl k výkladu: Pís 2, 8-13

Milí,

na minulém setkání jsme se začali věnovat Pís 2. V ní se tentokrát Milá připodobnila k lilii a šáranskému kvítku – květinám sice krásným, ale běžným. Naopak Milý, ve stejné obraznosti, ji připodobnil k lilii *mezi trnům* – tj. jako k nesrovnatelně jiné, lepší, krásnější, užitečnější a méně nebezpečné (!) než jsou ostatní dívky.

Blízkost Milého a Milé byla vyzpěvována také objetím ze strany Milého. Hlavním tématem však byl pocit bezpečí Milé v blízkosti Milého – duševního i fyzického.

V závěru poprvé otevřeně zaznělo hlavní téma lásky. Tj. ne jen vášně, touhy, přitažlivosti – ale hluboké lásky. Ke které nelze donutit, kterou nelze vzbudit – lze ji pouze darovat.

Přichází!

Dnešní oddíl předkládá situaci *vzdálenosti* Milého od Milé. Je někde daleko, za horami, za kopci – ale zároveň Milá alespoň tuší, možná dokonce slyší, jeho *hlas*. Základní obrazností je tedy nejprve veliká vzdálenost, z níž Milá sice slyší hlas Milého, ale neví, co říká. Rozumí mu až poté, co „přeskáče“ hory za svou Milou a už je „jen“ za oknem, za zídou.

I zde je asi základní obraznost srozumitelná: Důraz na hlas, rozhovor, slyšení druhého, zejména milované osoby. Dodnes jde při „randění“ obvykle v první řadě o to poznat druhého – zejména v rozhovoru. Nelze žít s někým ve vztahu bez rozhovoru, dialogu, komunikace. Zároveň jde o hluboce teologické téma, protože „víra je ze slyšení.“¹

¹ Ne jako diskvalifikace hluchých, ale jako diskvalifikace „uvěření“ ze soukromé četby, studia, přemýšlení. Víra v Boha *vyžaduje* vztah. Vztah *vyžaduje* rozhovor. Tak biblická náboženství, pravda Boží, *vyžaduje* společenství. Většinu dějin lidstva už technicky – čist uměl jen málokdo. Také proto jsou *všechny* biblické texty psány k hlasitému předčítání!

Milý, který na cestě za Milou překonává „hory, doly“ nebo „pole, řeky“ je opět dodnes srozumitelnou obrazností nejen milostné poezie. Náročnost blízkosti, intimity Milého a Milé je zde podtržena horami a pahorky – které také dobře korespondují s geografickou skutečností většiny israelské země. I metafora je to však nosná a pravdivá: Přiblížení, sblížení dvou lidí vyžaduje asi tolik úsilí, jako drápat se přes hory a kopce – pořád dokola.

To také podtrhuje trojice sloves popisujících cestu Milého: Přichází-přeskakuje-přenáší se. Cesta je jakoby těžší a těžší, ale pro Milého na cestě za Milou je jakoby snazší a snazší. Zatímco nejprve sotva přichází přes hory a kopce, ve finále už se přes ně přenáší jako na létajícím koberci. Tak zde můžeme číst také známou větu: Láska nezná překážek, láska „všechno překoná.“

I v tomto verši však biblický pohled na svět, člověka, Boha a lásku zápasí s mytologickými, náboženskými představami pohanů. Zatímco v biblickém pohledu je hora místem svatosti, blízkosti Bohu a zlomových událostí (Desatero, Izák, Sijón, Proměnění Ježíše atd.), v hymnech týkajících se pohanského boha Tammúze jsou hory symbolem pro *podsvětí*.

Z lidského pohledu pochopitelně: Na horách se vždy žije hůř, smrt a utrpení jsou vždy mnohem blíž než v nížinách. Hory jsou nesrovnatelně náročnějším a pustším místem pro život.² Tak hluboko už v nejzákladnějších pojetích je Bible odlišná od ostatních náboženství (nejen) své doby – protože od přirozené teologie!

Překonávání hor laními skoky pak připomíná bohy v bájích dalších starověkých náboženství. Např. v Egyptě: „Spěchej za milou tak rychle, jako pádící gazela.“ Bible tak v Milém přeznačuje pohanské náboženské motivy láskou „pouhého“ Milého k Milé, který však, posilován láskou, se zdá letět přes hory jako superman, jako bohové.

² Zejm. když máme před očima skutečné hory, ne české pahorkatiny: Průměrná nadmořská výška v Izraeli je 610, zatímco v Česku je 430 m. Když připočteme, že v Izraeli se nachází také nejnižší bod světa v Mrtvém moři (-400 m. n. m) a nejvyšší bod je o šestset metrů výše, měl by být rozdíl zřejmý. Stejně jako při pohledu na zeměpisnou mapu.

Blízkost

Také proto je hned v dalším verši Milý, před chvílí ještě „za devatero horami,“ již za zídou, za oknem domu Milé. Ve starověkém Israeli nebyla okna skleněná, nýbrž mřížovaná – pokud vůbec nějakou výplň měla. Vzhledem k teplému počasí šlo většinou o nevyplněné otvory ve zdi s okenicemi.

Tak zde také můžeme vnímat i pohádkový motiv „vysvobození princezny z vězení.“ Ale také hlubší skutečnost, v níž jsou sice Milá i Milý od sebe odděleni, ale mohou spolu hovořit, mohou se vidět. Ačkoli se bez přímého kontaktu Milého cítí Milá jako uvězněná.

Což dobře souzní s hned následujícími verši, v nichž i tato blízkost, přestože ještě oddělená, jakoby odháněla zimu a období dešťů. Jakoby probouzela květy a přinášela jaro.

I ve v. 9 máme vnímat pokračující přibližování se Milého k Milé: Je za zídou, (tu přeskakuje), nahlíží do oken, až kam mu mřížování dovolí.

A stejně jako oddíl začíná hlasem Milého, tak se zde toto téma vrací jako ústřední: Milý se *ozval*. Nestačí mu se jen dívat skrze zamřížované okno. Chce s Milou hovořit. Chce se jí prozradit. A chce ji pozvat ven, aby s ním vyšla ven – „pojď.“ Což je opět dodnes běžná praxe i srozumitelná obraznost randění. A opět důležitý teologický pojem nejen pro SZ – srv. Abramovo vyjití, z Egyptského otroctví atd.

Na tomto místě se opět dá vykládat také alegoricky: Je to Milý, tj. Bůh/Kristus, kdo oslovuje Církev/člověka. Je to Bůh/Kristus, kdo nás zve ven a pryč z našich vězení a jeskyň. Zve nás k vlastní aktivitě na vztahu s Bohem – musíme vstát a jít. Jinak žádný vztah, život, záchrana nebude.³ Jakkoli připodobnění Boha

³ Srv. už cestu na bohoslužby či setkání v týdně nebo předchozí. Opět zde nejde o vyčlenění těch, kteří z nějakého důvodu nemohou chodit. Jde o obraz dobře vystihující, že pasivní člověk má i ve vztahu s Hospodinem smůlu. Že už ve vztahu s Bohem je třeba se zvednout a vyrazit na cestu za Ním. A zároveň s Ním. Srv. důležitost *následování* v Bibli i křesťanské teologii!

nebo Krista ke kolouškovi nebo ke gazele je v lepším případě na hraně přijatelnosti i pochopitelnosti ☺.

Jaro a láska

Ve v. 11-13 se centrem stává láska jako jaro. Přiblížení se Milého, který byl za horami v dáli, jakoby přinášelo konec zimy. Jako konec prudkého a dlouhého deště. Tj. končí období nebezpečná, studená, nepříjemná, neúrodná.

A místo toho raší květy. Je dokonce čas prořezávat vinnou révu. A obraz hrdliččina hlasu jakožto jara a období lásky je pro české uši zcela srozumitelné: „... hrdliččin zval ku lásce hlas.“ V pokračování obraznosti ročních období tedy skončila zima a začíná jaro. Znovu a znovu napříč kulturami vnímané jako období nového života, nových lásek, zamilovanosti i „přežití dalšího roku.“

Některé rostliny už dokonce rovnou nasazují plody (v. 13) – v tom je zřejmá nejen touha po plodnosti a důležitost plodnosti lidské i zemědělské. Ale také „plodnost“ lásky v nehmatatelném slova smyslu. Upřímná láska mezi dvěma lidmi *již vždy* „nese plody“ – a „po ovoci poznáte strom!“ Láska sama o sobě je cílem a hodnotou, plodem a výsledkem, není prostředkem k něčemu jinému!

Prořezávání vinné révy odpovídá období z tzv. gezerského kalendáře z cca 10. st. př. Kr. Z něj známe zhruba dvouměsíční období právě prořezávání vinné révy ještě na jaře před jejím rozkvětem. Zajímavé je, že toto „prořezávání“ se hebrejsky řekne zamír – z kořene z-m-r, jímž se nazývá toto období ve zmíněném kalendáři. Ale zároveň stejné sloveso znamená „prozpěvovat.“ To snad souvisí s tím, že kdysi se i v Israeli konaly slavnostní průvody oslavující Boha za rozkvět přírody, které snad souvisely s tímto obdobím a prořezáváním vinné révy. Jinak je stejnost kořene pro „prozpěvování“ a „řezání“ zcela zvláštní.

Ale pokud tomu tak bylo (a vše tomu nasvědčuje), pak i zde můžeme číst hlouběji. Vždyť centrem oddílu je hlas, mluvení a jaro – tak proč ne také jarní prozpěvování, třeba i při práci na vinici, na níž jsme v Písni zatím strávili většinu času?

Hrdlička pak byla, mimo české asociace, považována za posla jara – tak i v příběhu o Noemově arše. Tak pokračuje obraznost nového života, nového začátku, nového jara po zimě nejen vegetační, ale také vztahové. Dokonce s připomínkou nového života po potopě z Gn!

Společná obraznost fíků a vína je v SZ běžná. Vinná réva byla ve starém Orientě „stromem života.“ Fíkovník i vinná réva označují čas a prostor pokoje a bezpečí, život neohrožený smrtí – a tak v první řadě Boží lásku vítězíci zase nad další zimou. A tak možnost začátek nové lásky, vztahů, dobra a života i mezi lidmi.

Závěr

V závěru se vrací důraz na pozvání Milé. Vlastně logicky: Milý přeskákal hory a doly, zatímco Milá si sedí doma. Necht' tedy alespoň teď, když Milý urazil tak dlouhou cestu a vynaložil tolik námahy, vyrazí s Milým ven: „Vstaň má přítelkyně, pojď!“ Vzhledem k Pís 3 je navíc dobře možné, že Milá toto volání Milého *neuposlechla*. Jak to vlastně podtrhuje poslední verš Pís 2.

Prosby, pozvání Milého také zdůrazňují krásu Milé – a hlavně *blízkost* obou. Milá je „přítelkyně“ – ne ve smyslu českého idiomu, kdy zaměňujeme slovo „partnerka“ za „přítelkyně.“ Tento idiom hebrejštiny nezná.

Dnešní oddíl tak, až do konce Pís 2, zpívá o *vzdálenosti*, oddělenosti mezi Milým a Milou. Láska není samozřejmá ani snadná, milovaní nejsou vždy spolu – a není to špatně! Až do konce Pís 2 se přibližuje Milý k Milé – v Pís 3 naopak vyrazí Milého hledat Milá. Důraz na rovnost muže a ženy, na partnerství a „partáctví“, vzájemné hledání, které je takovému vztahu vlastní, se tedy vrací stále znovu.

Jiné historické překlady dnešního oddílu: Viktor Fischl: *Hlas mého milého, hle, už se blíží. Přes hory chvátá, přes kopce skáče. Je jako jelen milý můj a srncům podobá se, a hle, už za zdí u plotu stojí, škvírami mezi kameny k nám hledí. A už mne volá milý můj a praví: Vstaň, krásko moje nejmilejší, pospěš si, ke mně pojď. Hle, zima skončila a už je po deštích, země už poupaty pučí. Slavíků nadešel*

čas, hlas hrdliček už rozléhá se zemí. Už plody fíkovníků začínají sládnout a mladá réva šíří vůni kořenů. Už vstaň, krásná, moje nejmilejší, pospěš si, přijď už ke mně.

J. A. Komenský: Hlas milého mého, aj, tento přišel, skáče po horách, přeskakuje pahorky. Podobný jest miláček můj srně a kolouchovi jelenímu. Aj, on stojí za stěnou naší, patře skrze okna, vyhlédaje skrze mřížky. Aj, milý můj, mluví ke mně, vstaň, pospěš, přítelkyně má a pojd'! Nebo již zima pominula, přívál přeběhl a odešel. Kvítí ukázalo se v zemi naší, čas řežby přišel. Hlas hrdlice slyšen jest v zemi naší. Fík vydal první fíky své. Vinice kvetoucí vydaly vůni svou. Vstaň, pospěš, přítelkyně má, krásná má, a pojd'!"

**Píseň: NEZ658 – Už mi oči tíží sen; 3.+4. sloka + modlitba
Páně
Rozhovor**